

АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА В ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Галуцько В. В.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного права та діючого законодавства сформулювати процедури забезпечення публічного адміністрування академічної доброчесності вищої освіти.

В статті розкрито юридичну природу на зміст адміністративної процедури публічного адміністрування академічної доброчесності вищої освіти в Україні. Сформовано, що це визначені законами України «Про освіту» «Про вищу освіту», «Про науково та науково-технічну діяльність», «Про адміністративну процедуру» та підзаконними нормативно-правовими актами адміністративні дії публічної адміністрації (адміністративних органів), що встановлюють порядок розгляду та вирішення справ про наявність чи відсутність у наукових чи навчальних творах академічних запозичень без посилання на джерело, чи інших порушень права інтелектуальної власності, етичних принципів якими мають керуватися учасники наукового та освітнього процесу, що здійснюється спеціальною публічною адміністрацією, з обов'язком позитивного чи негативного публічного реагування в залежності від результатів перевірки.

Доведено, що у випадку виявлення запозичень без належного посилання, чи видання чужих ідей висновків за свої, автором наукового (навчального) твору адміністративні процедури отримують більш рельєфне (детальне) регламентування. В останньому випадку адміністративна процедура у більшості випадків забезпечує регламенти щодо підготовки та застосування заходів адміністративна карного характеру, зокрема таких як недопущення здобувача до атестації чи анулювання результатів вже проведеної.

Адміністративна процедура в публічному адмініструванні академічної доброчесності наукових та навчальних праць має бути проведена у відповідність до Закону України «Про адміністративну процедуру». Вона має складатися з певних етапів: початок адміністративного провадження; підготовка справи до вирішення, коли визначений керівництвом закладу вищої освіти експерт у відповідності до затверджені вченою радою методики здійснює дослідження обставин справи, підбирає

(збирає) докази (матеріали); дослідження обставин справи; погодження кафедрою (відповідним відділом наукової установи) висновку про рекомендації навчальної (наукової) роботи до атестації; оскарження адміністративного провадження (рішення кафедри відділу наукової установи), щодо не допущення здобувача вищої освіти до атестації з підстав наявності в його роботі академічної не доброчесності.

Ключові слова: академічна доброчесність, вища освіта, вищий навчальний заклад, освіта, плагіат, процедури, публічне адміністрування.

Halunko V. V. Administrative procedure in public administration of academic integrity of higher education in Ukraine

The purpose of the article is to provide, based on the theory of administrative law and current legislation to form procedures for the public administration of academic integrity in higher education.

In writing the article the system of methods of scientific knowledge was used. Using the method of analysis of encyclopedic knowledge, a categorical apparatus was formed. Logical-sigmatic, made it possible to take into account and use it for the needs of the study of scientific doctrines. Formal-dogmatic was used for the interpretation of current legislation. The method of legal forecasting made it possible to form the stages of administrative procedure in the analyzed area on the basis of the general provisions of the Law of Ukraine "Administrative Procedure" to form the stages of administrative procedure in the analyzed area.

The article reveals the legal nature and content of the administrative procedure of public administration of academic integrity of higher education in Ukraine. It is formed that it is defined by the laws of Ukraine "On Education" "On Higher Education", "On Scientific and Scientific-Technical Activity", "On Administrative Procedure" and by-laws, administrative actions of public administration (administrative bodies) that establish the procedure for consideration and resolution of cases on the presence or absence of academic borrowings in scientific or educational works without reference to the source, or other violations of intellectual property rights, ethical principles that should guide participants

in the scientific and educational process carried out by a special public administration.

The administrative procedure in the public administration of academic integrity of scientific and educational works should be conducted in accordance with the Law of Ukraine "On Administrative Procedure". It should consist of certain stages: the beginning of administrative proceedings; preparation of the case for resolution, when the expert determined by the management of the higher education institution, in accordance with the methodology approved by the Academic Council, investigates the circumstances of the case, selects (collects) evidence (materials); investigation of the circumstances of the case; approval by the department (relevant department of the scientific institution) of the conclusion on the recommendations of the educational (scientific) work for certification; appeal of administrative proceedings (decision of the department of the department of the scientific institution), regarding the non-admission of a higher education applicant to certification on the grounds of academic dishonesty in his work.

Key words: *academic integrity, education, HEI, higher education, plagiarism, procedures, public administration.*

Актуальність дослідження. Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. В Україні забезпечення прав людини і громадянина базується на положеннях Конституції України та (або) природних правах. Зокрема право власності перебуває під захистом. Так, згідно із положеннями ст. 41 Основного Закону України, кожен має право володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності, ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Найбільш вживаними результатами інтелектуальної творчої діяльності є наукові та начальні твори. Право інтелектуальної власності, на які часто стають об'єктом протиправного посягання.

Однією із форм порушення права інтелектуальної власності на наукові та навчальні твори є використання їх особами без належного посилання. Зокрема видання ідей висловлених в них за свої, або здійснення інших порушень етики оприлюднення наукових та навчальних робіт. Що в цілому крім порушення права інтелектуальної власності призводить до не довіри до результатів навчання та наукових досягнень. В юридичній літературі та діючому законодавча аналізована проблематика розглядається через категорію «академічна доброчесність». Яка є правовою об'єктивною та формально-догматично визнаною цінністю самою

по собі. Правовий захист, якої здійснюється на основі норм права, в першу чергу адміністративного права.

В юридичній піраміді основоположних інститутів адміністративного права адміністративні процедури займають найнижче, однак найбільш детально врегульоване нормами адміністративного права місце. Це детальна покрокова інструкція адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації. В мовах прийняття першого в історії вітчизняного адміністративного права Закону України «Про адміністративну процедуру» вимагають критичної перебудови, усі без винятку адміністративні процедури, що підпадають під його дію. Не є виключенням із цього й адміністративна процедура публічного адміністрування академічної доброчесності вищої освіти в Україні. Саме розкриттю її юридичної природи й змісту буде присвячена аналізована стаття.

Аналіз останніх досліджень. В основу та джерельну базу дослідження лягли роботи науковців різних галузей права: В. Авер'янова, В. Гарашука, В. Єрмоленко, Д. Сопової, Е. Демського, І. Бойка, Н. Оніщенко, О. Зайчуку, С. Захаріна, С. Фіялки, Т. Фолітек, Ю. Іщенко, С. Ківалова, Р. Мельника, Б. Шишки та ін. Проте, названі вище вчені до аналізованій нами проблематики безпосередньо не зверталися, а досліджуючи інші більш загальні, спеціальні чи суміжні виклики.

Вступні пояснення. Будь-яка діяльність це визначений певний послідовний механізм здійснення будь-чого, або як його називають процедура. Серед науковців існують різноманітні підходи до визначення поняття процедура. Для визначення теми процедури адміністрування академічної доброчесності вищої освіти в Україні розглянемо що таке сама процедура її значення з юридичної точки та в цілому. Так, процедура виходить від лат. «procedo», просуваюсь, проходжу. Офіційно встановлений чи узвичаєний порядок здійснення, виконання або оформлення чогось. З юридичної точки процедура - формальність, тяганина [1]. Традиційно розпочинаючи дослідження необхідно з лінгвістичного розбирання кожного слова тематики, теми тобто, в словниках слово процедура зазначається що, це офіційно встановлений чи узвичаєний порядок здійснення, виконання або оформлення чого-небудь [2]. Професор В. Авер'янов наголошував, що адміністративні процедури здатні істотно сприяти підвищенню ефективності управлінської діяльності, чіткому виконанню функцій і повноважень органів та посадових осіб. Але головне, що ці процедури повинні забезпечити

необхідну послідовність у реалізації громадянами своїх прав та свобод і стати дієвою перешкодою для суб'єктивізму й свавілля службовців органів виконавчої влади [3].

Також, про адміністративні процедури в Законі України «Про адміністративну процедуру» зазначається, що адміністративні процедури регулюють відносини органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, інших суб'єктів, які відповідно до закону уповноважені здійснювати функції публічної адміністрації, з фізичними та юридичними особами щодо розгляду і вирішення адміністративних справ у дусі визначеної Конституцією України демократичної та правової держави та з метою забезпечення права і закону, а також зобов'язання держави забезпечувати і захищати права, свободи чи законні інтереси людини і громадянина [4].

Науковець Ю. Іщенко значно розширив вказане поняття та зазначив, що адміністративна процедура - це встановлений порядок розгляду та розв'язання справи (модель провадження), а провадження - це вже власне розгляд та розв'язання конкретної справи. Також ним, зазначено, що поняття адміністративної процедури пов'язане із науковою дискусією про зміст адміністративної юстиції та розуміння поняття адміністративного процесу. Адміністративна процедура - це встановлений нормами адміністративного процесуального права порядок діяльності суб'єктів правовідносин щодо реалізації нормативно-правового регулювання у сфері державного управління та розгляду і вирішення конкретних адміністративних справ [5]. Підтримуємо та погоджуємось із точкою зору, науковця Е. Демського, який процедури класифікував на три групи: перша група процедур - передбачає наявність спору між сторонами - спрямована на вирішення цих спорів у суді. Характеризується змагальністю сторін у процесі. До цієї групи належать процедури, врегульовані законодавством з адміністративного судочинства і здійснювані, як правило, за ініціативою фізичних чи юридичних осіб; друга група процедур - передбачає наявність порушених прав, а також необхідність задоволення законних прав та інтересів громадян чи юридичних осіб й інтересів держави - спрямована на розгляд і вирішення конкретних адміністративних індивідуальних справ. Характеризується імперативним регулюванням відносин, здійснюється за ініціативою як органів владних повноважень, їхніх посадових і службових осіб, так і за ініціативою приватних (фізичних чи юри-

дичних) осіб; третя група процедур - передбачає необхідність внутрішньої самоорганізації органів владних повноважень - спрямована на забезпечення реалізації форм і методів державного управління. Характеризується застосуванням як методів субординації, так і координації поведінки суб'єктів відносин. У більшості випадків здійснюється за ініціативою органів владних повноважень, їхніх посадових і службових осіб [6].

Отже, ми можемо стверджувати, що процедура це упорядочений певний порядок дій визначений певним органом направлений на розв'язання поставлених задач направлених на захист прав, свобод і законних інтересів громадян.

Виходячи з основних завдань академічної доброчесності вищої освіти в Україні, розглянемо певні процедури, що притаманні та характерні самі їй. Так, сама процедура перевірки тексту на академічну доброчесність. На сьогоднішній день, кожний вищий навчальний заклад використовує свою програму, що викликає певні незгодженості, оскільки використання різних програм у різних закладах вищої освіти буде надавати різний кінцевий результат, так як відсутня універсальна всеохоплююча електронна програма. На нашу думку доречним було запровадити у кожному навчальному закладі окремий веб-сайт та надати можливість кожному здобувачу вищої освіти безкоштовно перевіряти свої здобутки на академічну доброчесність.

Наступною специфічною та притаманною процедурою є процедура захисту робіт. Так, у своїй більшості, зазначається, що захист і зовнішнє рецензування останнім часом в багатьох закладах вищої освіти стали формально-церемоніальними заходами, які не забезпечують повноцінного контролю якості. Значною мірою це пов'язано з відсутністю реальної актуальності проблематики дипломних робіт [7].

Можна погодитись та погоджуюсь з науковцем І. Бойко який зазначав у своїй статті що, під адміністративною процедурою слід розуміти структурований, нормативно закріплені порядки прийняті адміністративним актом (в тому числі й укладення адміністративно-правових договорів), спрямований на вирішення конкретних справ у сфері публічного управління. Доповнити розуміння адміністративної процедури як правового явища можна, надавши більш детальні її характеристики. До основних ознак віднесемо такі: правовий характер, оскільки принципи та правила, що визначають адміністративну процедуру, містяться в приписах нормативно-правових актів; владний

характер, що виявляється в приписах суб'єктів публічного управління, які носять розпорядчий характер і є обов'язковими для інших осіб; вміщує в себе сукупність норм, що регламентують як діяльність суб'єкта публічного управління, так і поведінку приватних осіб; спрямована на прийняття адміністративного акту суб'єктом владних управлінських повноважень; застосовується для вирішення конкретної адміністративної справи; має основним призначенням забезпечення ефективною реалізації прав приватних осіб та унеможливлення їх порушення; тягне за собою настання зовнішніх наслідків, тобто застосування процедурних правил породжує права й обов'язки осіб, які знаходяться поза системою публічного управління; має, як правило, безспірний характер, тобто завдяки адміністративній процедурі вирішуються позитивні управлінські справи. Виняток становить процедура розгляду скарг, оскільки при оскарженні рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів публічного управління у сторін правовідносин, що регулюються процедурними нормами, існують різні уявлення про те, як слід вчинити в конкретній адміністративній справі [9].

Так, у проекті закону України «Про академічну доброчесність» передбачається позбавлення академічної стипендії на строк до одного навчального року. Однак, що стосується питання саме процедури такого позбавлення академічної стипендії то вона нічим не регламентується та сам механізм не прописується [8].

Структуру розгляду процедури публічної академічної доброчесності в вищій освіті можна запропонувати розробити три положення: положення які запобігають плагіату, академічної доброчесності; публічні положення з питань етики; положення які будуть запобігати академічному плагіату. Можна зазначити що в положеннях які запобігають плагіату або академічної доброчесності в вищій освіті перевіряючий розглядає порушення, а саме: академічний плагіат; самоплагіат; фабрикація; фальсифікація; списування; обман; хабарництво; необ'єктивне оцінювання [10]. Положення з питань етики потрібно здійснювати моніторинг та контролю дотримання академічної доброчесності в вищій освіті для цього потрібно створити комісію в вищому навчальному закладі. А, також надавала студентам, науковцям допомогу щодо непевності сторони на її етичну поведінку в академічної доброчесності й, комісія сама зверталась якщо, для вирішення проблемних запитів не вдалось вирішувати до установ або організацій (приватних установ тощо) з питань етики або,

академічної доброчесності в вищій освіті. Також положення які би запобігали академічному плагіату загальними положеннями (Закон України «Про Освіту», Закон України «Про вищу освіту») до наукових робіт (автореферати, дисертації, статті тощо), яка може бути за це відповідальність та як дотримуватися академічної доброчесності.

З урахуванням Закону України «Про адміністративну процедуру», законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту», адміністративна процедура забезпечення академічної доброчесності має складатися з наступних етапів: Перший етап, початок адміністративного провадження, що здійснюється за заявою зацікавлених сторін, чи в силу виконання посадовою особою своєї адміністративної компетенції. Завідувач кафедри (відповідний відділ наукової установи) зобов'язаний передати у відповідний підрозділ (експерту), що здійснює перевірку навчальних (наукових) робіт закладу вищої освіти навчальної (наукової) роботи, перед допуском її до атестації. На, наш погляд, саме на кафедру, як базований структурний підрозділ закладу вищої освіти має покладатися компетенція здійснення адміністративної процедури щодо допуску (не допущення) навчальних (наукових) робіт до атестації [12]. З таких підстав, та в цьому випадку, кафедра отримує ознаки адміністративного органу. З аналогічних підстав це можна стверджувати про адміністративно-процедурний статус наукових підрозділів наукової установи. Адже вони є основною структурною одиницею наукової установи [13].

Другий етап, підготовка справи до вирішення, коли визначений керівництвом закладу вищої освіти експерт у відповідності до затвердженої вченою радою методики здійснює дослідження обставин справи, підбирає (збирає) докази (матеріали), які необхідні для здійснення дослідження навчальної (наукової) роботи. В тому числі обирає ІТ програми та електронні процедури для здійснення перевірки.

Третій етап, дослідження обставин справи, коли на засіданні кафедри (відділу наукової установи) - на правах адміністративного органу досліджуються обставини, що мають значення для вирішення справи, виходячи з принципів законності, офіційності. При цьому головним доказом є висновок експертиза про відсутність (наявність) в навчальному (науковому) творі ознак академічної доброчесності та результати обробки (перевірки) даних в автоматичному режимі. В якості інших доказів можуть бути пояснення здобувача вищої освіти, його наукового керівника та ін.

Четвертий етап, це погодження кафедрою (відповідним відділом наукової установи) висновку про рекомендації навчальної (наукової) роботи до атестації, що приймається простою більшістю науково-педагогічного легітимного зібрання.

П'ятий етап, (факультативний) оскарження адміністративного провадження (рішення кафедри відділу наукової установи), щодо не допущення здобувача вищої освіти до атестації з підстав наявності в його роботі академічної не добросовісності [4]. Рішення кафедри щодо не допущення навчальної (наукової) роботи до атестації, як правило може бути оскаржене до відповідної комісії, які мають створюватися при факультетах (науково-навчальних інститутах) закладів вищої освіти.

Все викладене дає можливість зробити наступні узагальнення щодо адміністративної процедури в публічному адмініструванні академічної добросовісності вищої освіти в Україні:

1) вона носить під собою об'єктивний характер адже базується на засадах якості освіти та дотримання прав інтелектуальної власності;

2) регулюються нормами адміністративного права, які встановлюють порядок дій суб'єктів публічної адміністрації щодо перевірки наукових творів робіт на відсутність (наявність) запозичень, їх аналізу та прийняття за висновками юридичних рішень сприяючого чи карного характеру;

3) у випадку виявлення запозичень без належного посилання, чи видання чужих ідей висновків за свої, автором наукового (навчального) твору адміністративні процедури отримують більш рельєфне (детальне) регламентування;

4) в останньому випадку адміністративна процедура у більшості випадків забезпечує регламенти щодо підготовки та застосування заходів адміністративна карного характеру, зокрема таких як недопущення здобувача до атестації чи анулювання результатів вже проведеної;

5) адміністративна процедура в публічному адмініструванні академічної добросовісності наукових та навчальних праць має бути проведена у відповідність до Законі України «Про адміністративну процедуру»

6) вона має складається з певних етапів: початок адміністративного провадження; підготовка справи до вирішення, коли визначений керівництвом закладу вищої освіти експерт у відповідності до затвердженої вченою радою методики здійснює дослідження обставин справи, підбирає (збирає) докази (матеріали); дослідження обставин справи; погодження кафедрою (відповідним відділом наукової установи) висновку про реко-

мендації навчальної (наукової) роботи до атестації; оскарження адміністративного провадження (рішення кафедри відділу наукової установи), щодо не допущення здобувача вищої освіти до атестації з підстав наявності в його роботі академічної не добросовісності.

Висновки. Отже, адміністративна процедура в публічному адмініструванні академічної добросовісності вищої освіти в Україні - це визначені законами України «Про освіту» «Про вищу освіту», «Про адміністративну процедуру» та підзаконними нормативно-правовими актами прийняті на їх основі, як порядок розгляду та вирішення справ про наявність чи відсутність у наукових чи навчальних творах академічних запозичень без посилання на джерело, чи інших порушень права інтелектуальної власності, етичних принципів якими мають керуватися учасники наукового та освітнього процесу, що здійснюється спеціальною публічною адміністрацією, з обов'язком позитивного чи негативного публічного реагування в залежності від результатів перевірки.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. 5-те видання. Перун. Київ, Ірпінь. 2005.
2. Процедура. Словник української мови: в 11 томах. Том 8, 1977. С. 343. URL: <http://sum.in.ua/s/procedura>
3. Авер'янов В. Проблеми демократизації державного управління в контексті адміністративної реформи в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2002. №2. 6 с.
4. Про адміністративну процедуру. Закон України від 17 лютого 2022 року № 2073-ІХ. Набрання чинності, відбудеться 15.12.2023. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-IX#Text>
5. Адміністративні процедури. Національний університет «Києво-Могилянська академія». 2022. URL: <https://law.ukma.edu.ua/courses/administratyvni-protsedury>
6. Демський Е. Адміністративне процесуальне право України. навчальний посібник. Київ. *Юрінком Інтер*. 2008. 496 с.
7. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної добросовісності. URL. 2022. https://msu.edu.ua/library/wp-content/uploads/2019/11/methods_2019-final.pdf
8. Про академічну добросовісність. Проект Закону. 2022. URL. <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12>

---

9. Бойко І. Адміністративна процедура: поняття, ознаки й види. Державне будівництво та місцеве самоврядування. Випуск 33. 2017.

10. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38-39. ст. 380. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/2145-19#n613>

11. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

12. Про вищу освіту. Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 37-38. ст. 2004

13. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 3. ст. 25.

Галуцько В. В.,
orcid.org/0000-0002-8133-6766

аспірант

Науково-дослідного інституту публічного права